Gemeente Borger-Odoorn

KADERNOTA 2023

Definitieve versie

Inhoudsopgave

Kadernota 2023 1
Inhoudsopgave 2
Voorwoord 3
Samenvatting op hoofdlijnen 4
Financiële ontwikkelingen 7
Amendementen en moties 9
Onze portemonnee 16
Financiële kaders voor Onze portemonnee 21
Bijdragen Gemeenschappelijke Regelingen (GR'en) 25
Dynamische prioriteitenlijst (DPL) 26

Voorwoord

Functie Kadernota
De algemene functie van de Kadernota is om kaders voor de begroting te geven en zoveel mogelijk voor te sorteren op de begroting 2023.

Op het moment van het samenstellen van deze kadernota 2023 is het bestuursprogramma 2022-2026 nog niet gereed. Dit bestuursprogramma zal de basis zijn voor de begrotingen 2023 tot en met 2026.

Deze kadernota 2023 zal dan ook zogenaamd beleidsarm zijn oftewel weinig tot geen nieuw beleid bevatten. In de Begroting 2023 komen op basis van het bestuursprogramma 2022-2026 voorstellen voor nieuw beleid.

Een goede overdracht naar een nieuw bestuur is belangrijk. Hiervoor is een zogenaamd overdrachtsdocument gemaakt, zodat een "warme" overdracht naar een nieuw bestuur mogelijk is. Een onderdeel van dit overdrachtsdocument is een meerjareninvesteringsplan. Dit plan is dynamisch en is in deze kadernota 2023 geactualiseerd. In dit plan staan de mogelijke toekomstige investeringen zoals voor de binnensport, buitensport en huisvesting onderwijs. Het meerjareninvesteringsplan kan als hulpmiddel dienen voor het maken van keuzes voor het nieuwe bestuursprogramma 2022-2026.

De raad wordt op bepaalde punten gevraagd om in te stemmen met de voorstellen en op één punt te reageren en mee te denken.

Instemmen
Het college doet de volgende voorstellen aan de raad:
1. Instemmen met de financiële kaders. Het kader met betrekking tot het Grondbedrijf is aangepast. Voorgesteld wordt het percentage voor de reservering van de Bufferreserve Gronden te verlagen van 50% naar 30%.
2. Instemmen met de autonome bestedingsvoorstellen 2023. Autonome bestedingsvoorstellen zijn niet bestuurlijk, maar in feite bijstelling van budgetten.
3. Instemmen om het tarief toeristenbelasting 2023 t.o.v. 2022 niet te wijzigen;
4. Reactie geven, bij voorkeur een top 5, ten aanzien van de bestuurlijke bestedingsvoorstellen 2023.

De raad wordt uitgenodigd om met eventuele alternatieven te komen en andere keuzes te maken. Belangrijk hierbij is dat er financiële dekking is voor deze alternatieven.

College van burgemeester en wethouders

Samenvatting op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk geven we een samenvatting op hoofdlijnen.

Ambities en speerpunten
In voorgaande kadernota's zijn de ambities en speerpunten van het college voor het komende jaar aan de raad gepresenteerd. In deze kadernota wordt dit niet gedaan, want het college is in afwachting van het coalitieakkoord 2022-2026. De uitwerking hiervan is het bestuursprogramma 2022-2026. Deze kadernota is dan ook beleidsarm.

Bestuursprogramma 2018-2022
In het jaar 2022 zal het laatste stukje uitvoering op het gebied van het bestuursprogramma 2018-2022 plaatsvinden. In BERAP 2022-1 rapporteert het college over het Bestuursprogramma 2018-2022.

Bestuursprogramma 2022-2026
Het is de intentie om het Coalitieakkoord 2022-2026 16 mei 2022 aan de raad aan te bieden. Vervolgens wordt dit akkoord uitgewerkt in het Bestuursprogramma 2022-2026. Het is verder de bedoeling om dit programma voor de Begroting 2023 samen te stellen met het doel om in de Begroting 2023 de ambities, speerpunten en nieuw beleid op te nemen.

Bestedingsvoorstellen en nieuw beleid
Deze kadernota bevat enkel autonome bestedingsvoorstellen. Deze voorstellen beschouwen we als onvermijdelijk en zijn feitelijk bijstellingen van budgetten. We hebben de volgende autonome voorstellen opgenomen. In de bijlage Dynamische Prioriteitenlijst (DPL) lichten we de autonome voorstellen toe.

Nr.	Onderwerp	Structureel	Incidenteel
	Autonome voorstellen	**2023**	**2023**
1	Sanering asbestdaken in Drenthe		4.950
2	1. Regiodeal		205.000
	2. Regiodeal uitvoeringskosten		80.000
3	Deelname aan e-depot		70.000
4	Lidmaatschap coöperatieve vereniging Dimpact		8.500
	Totaal:	**0**	**368.450**

In de bijlage Dynamische Prioriteitenlijst (DPL) zijn ook alle bestuurlijke voorstellen toegelicht. Er is geen uitsplitsing gemaakt in de bestuurlijke prioritering, omdat we graag eerst input krijgen van de raad. In de begroting 2023 worden de voorstellen integraal afgewogen en zal prioritering volgen.

Toeristenbelasting
Het recreatieschap Drenthe heeft in 2021 een advies voor het tarief van de toeristenbelasting voor de komende jaren uitgebracht.

In de kadernota van vorig jaar heeft de raad besloten om voor 2022 de volgende tarieven toeristenbelasting vast te stellen:
- Groepsaccommodaties € 0,50 per overnachting;
- Campings € 1,10 per overnachting;
- Hotels/BenB/bungalowparken etc. € 1,50.

Het advies van het recreatieschap van vorig jaar is voor meerdere jaren en het college adviseert de raad om de tarieven voor 2023 ongewijzigd ten opzichte van 2022 te laten.

Financiële kaders
De financiële kaders zijn geactualiseerd. Deze kaders vormen het fundament voor het opstellen van de Begroting 2023.

Het financieel kader is om voor 50% van de meest risicovolle plannen van de grondexploitatie een bufferreserve te vormen. Bij het samenstellen van de begroting 2022 hebben we geconstateerd dat het risico voor onvoorzienbare risico's van de grondexploitatie lager is geworden. Het risico is afgenomen als gevolg van de grote belangstelling voor kavels van zowel woningen als niet woningen. Uit de begroting 2022 en jaarrekening 2021 blijken dat alle kavels verkocht en of in optie zijn. In de paragraaf weerstandsvermogen maken we een schatting van alle risico's en we willen voorstellen om het financieel kader aan te passen en het percentage van 50% te verlagen naar 30%.

Geactualiseerde saldi
We presenteren de geactualiseerde saldi van saldo begroting (knop 1) en budget beleidsintensivering (knop 2).

Knop 1: Saldo begroting
Hieronder geven we een toelichting op de financiële mutaties die hebben plaatsgevonden op knop 1 Saldo begroting sinds de begroting 2022.

Knop 1 Saldo begroting	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Stand begroting 2022	**445.680**	**325.878**	**382.592**	**975.574**
Amendement plattelandswegen	-18.750	-18.750	-18.750	-18.750
Amendement gazon en heesters niveau B	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Saldo na amendementen	**376.930**	**257.128**	**313.842**	**906.824**
Autonome bestedingsvoorstellen 2022	-101.000	-101.000	-101.000	-101.000
Gemeenschappelijke regelingen	-259.463	-260.351	-305.251	-306.009
Stand Kadernota 2023	**16.467**	**-104.222**	**-92.408**	**499.816**

Toelichting: Op de stand van de begroting 2022 brengen we eerst de amendementen, die voortvloeien uit de behandeling van de begroting 2022, in mindering. Vervolgens ook de structurele autonome bestedingsvoorstellen uit BERAP 2022-I die doorwerken in de andere jaren. Daarna volgt het effect van de geactualiseerde ramingen van de Gemeenschappelijke regelingen (GR'en). Een specificatie hiervan is te vinden in de bijlage. Uiteindelijk resteert het nieuwe saldo.

Knop 2: Budget beleidsintensivering
Hieronder geven we een toelichting op de financiële mutaties die hebben plaatsgevonden op knop 2 budget beleidsintensivering sinds de begroting 2022.

Knop 2 Beleidsintensivering	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Stand begroting 2022	**1.003.660**	**1.115.772**	**1.115.772**	**1.115.772**
Autonome bestedingsvoorstellen	-368.450			
Stand Kadernota 2023	**635.210**	**1.115.772**	**1.115.772**	**1.115.772**

Toelichting: In deze Kadernota wordt voorgesteld om in te stemmen met de autonome incidentele bestedingsvoorstellen 2022. Deze voorstellen zijn in bovengenoemd overzicht verwerkt.

Interpretatie van de uitkomsten
Zichtbaar is dat sommige jaarschijven van knop 1 nadelig zijn. Dit is geen probleem, omdat de voorwaarde vanuit de provincie is dat de laatste jaarschijf in ieder geval positief moet zijn en dat is nog ruim het geval. Verder vinden er nog meerdere financiële ontwikkelingen plaats die in de begroting 2023 worden verwerkt en die het meerjarenbeeld weer kunnen veranderen. Voorbeelden hiervan zijn de meicirculaire en de septembercirculaire.

Financiële ontwikkelingen

Inleiding
In dit hoofdstuk worden de financiële ontwikkelingen voor de komende periode weergegeven. Het gaat om ontwikkelingen die mogelijk een forse financiële impact op de gemeentelijke financiën hebben.

Bestuursprogramma 2022-2026
Het coalitieakkoord is recentelijk aan de raad aangeboden en maakt geen onderdeel uit van deze kadernota. Deze kadernota is beleidsarm. Het coalitieakkoord wordt de komende maanden in een nieuw bestuursprogramma uitgewerkt. Dit programma vormt de basis voor de begroting 2023 en de ambities, de speerpunten en het nieuwe beleid voor het jaar 2023 en meerjarenraming.

Meerjarig investeringsplan
In de begroting 2022 is een eerste aanzet voor een meerjarig investeringsplan gepresenteerd. Het plan is indicatief, nog niet volledig en dynamisch, want periodiek wordt het plan geactualiseerd. Aan de hand van een separate bijlage van deze kadernota is het plan geactualiseerd. Ten behoeve van de begroting 2023 wordt het plan opnieuw geactualiseerd.

In het kader van een zogenaamde warme overdracht naar een nieuwe bestuursperiode is in de begroting 2022 een bedrag van € 500.000 voor het meerjarig investeringsplan gereserveerd.

Gemeentefonds
Gemeenten zijn in het algemeen financieel erg afhankelijk van de inkomsten van het Rijk. Dit geldt ook voor de gemeente Borger-Odoorn. In totaal ontvangt de gemeente ongeveer € 57 miljoen van het rijk en dat is ruim 75% van de totale baten (€ 76 miljoen).

De hoogte van het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Dit wordt ook wel samen de trap op - trap af genoemd. Het nadeel van deze systematiek is een zeer grillig verloop van het gemeentefonds en de afhankelijkheid van de rijksuitgaven.

We zien dat als gevolg van het nieuwe regeringsbeleid de verwachting is dat in de meicirculaire het gemeentefonds fors toeneemt en het is de verwachting dat de aangekondigde bezuinigingen in dit voorjaar (van € 10 tot € 15 miljard) leiden tot een neerwaartse bijstelling van het gemeentefonds in de septembercirculaire. Het advies is in verband met dit grillige verloop van het gemeentefonds een voorzichtige raming in onze begroting op te nemen.

Uit de meicirculaire zal blijken dat er na 2026 grote onzekerheid komt. De kabinetsplannen reiken tot en met 2025 en leiden tot een hoger gemeentefonds en vallen vanaf 2026 sterk terug. Ook de opschorting van een omstreden bezuiniging, de zogeheten opschalingskorting, vervalt vanaf 2026. Tot slot is er ook geen duidelijkheid over een structurele compensatie van de gestegen kosten van jeugdzorg vanaf 2026.

In de media wordt deze onzekerheid voor het jaar 2026 het ravijnjaar genoemd. Het gemeentefonds daalt in dit jaar fors en dit maakt het voor een nieuw bestuur heel lastig om toekomstplannen te maken. In de meicirculaire zullen we de raad in een memo over de financiële consequenties van deze circulaire informeren en adviseren de verwerking hiervan in de begroting 2023 en meerjarenraming op te nemen.

Herziening Gemeentefonds
Het college heeft periodiek in financiële rapportages informatie over de herziening van het Gemeentefonds verstrekt. De mogelijke financiële effecten kunnen vanaf 2023 fors zijn en kunnen zowel positief als negatief zijn.

Het Rijk houdt vast aan de omstreden invoering van de herverdeling van het gemeentefonds per 1 januari 2023. Verder uitstel vinden de minister van Binnenlandse Zaken en de staatssecretaris van Financiën onverantwoord. Een andere verdeling van het Rijksgeld over de gemeenten is volgens het ministerie nodig, omdat volgens de huidige verdeling sommige gemeenten (veel) te veel geld krijgen, en andere juist (veel) te weinig.

Het huidige model is volgens de twee fondsbeheerders 'echt achterhaald', met name in het sociaal domein. Invoering per 2023 heeft volgens de fondsbeheerders als bijkomend voordeel dat geen enkele gemeente er tot 2026 financieel op achteruit zou gaan. Niet dat er uiteindelijk geen nadeelgemeenten zullen zijn, maar de accressen zien er de komende jaren dermate goed uit, in combinatie met het bevriezen van de opschalingskorting en wat extra geld voor de jeugdzorg, dat de klappen van het nieuwe model moeten kunnen worden opgevangen.

Uit eerdere voorlopige berekeningen bleek dat de financiële effecten samengevat als volgt waren: van Oost naar West en van platteland naar stad. Vervolgens is een actief lobbytraject gevoerd met name via de P10. In de Begroting 2022 is gemeld dat op basis van nieuwe berekeningen de gemeente Borger-Odoorn een voordeel gemeente is (€ 46 per inwoner). Uit de meest recente berekeningen blijkt dat dit voordeel op dit moment € 13 bedraagt. Deze berekeningen zijn gebaseerd op basis van macro historische kosten van 2019 en zullen in de toekomst op basis van 2023 opnieuw worden geactualiseerd.

Het is de intentie om de effecten van de invoering van het nieuwe verdeelmodel te beperken. Het voor- of nadeel wordt in 2023, het eerste jaar, teruggebracht tot maximaal € 7,50 en bedraagt dan in totaal tot en met 2025 hooguit € 37,50 per inwoner.

In de meicirculaire worden de effecten van de herziening bekend gemaakt en in een memo worden de effecten van de circulaire voor onze gemeente berekend. Het memo wordt aan de raad verstrekt, zodat het memo kan worden betrokken bij de behandeling van deze kadernota op 23 juni 2022.

Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB)
De Omgevingswet is tot dusver een aantal malen uitgesteld. We bereiden ons intensief voor op de invoering van deze wet per 1 januari 2023. Voor de invoering van deze wet heeft de raad tot dusver in begrotingen incidentele middelen beschikbaar gesteld. Het is de verwachting dat in de meicirculaire 2022 een incidentele compensatie komt voor de invoering van de wet. In deze circulaire zullen we de raad over deze incidentele financiële effecten informeren.

De structurele effecten van de invoering van de Omgevingswet zijn op dit moment niet bekend. Dit zijn we aan het onderzoeken en ook wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om de kosten en opbrengsten te beïnvloeden. Als voorbeeld kan worden genoemd dat als gevolg van de invoering van WKB de bouwtechnische toets vanaf 2023 door de markt wordt gedaan. Dit heeft naar verwachting grote consequenties voor zowel de (bouw)leges als de kosten. De verwachting is dat het Rijk geen financiële structurele compensatie biedt voor de Omgevingswet en de WKB. Van belang is dan ook om per saldo de financiële structurele effecten te minimaliseren.

Het is onze intentie om bij het samenstellen van de Begroting 2023 deze financiële structurele effecten in beeld te brengen.

Amendementen en moties

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken van de door de raad aangenomen amendementen en moties van het begrotingsjaar 2022 behandeld.

Eerst doen we dit voor de in de begrotingsvergadering van 4 november 2021 aangenomen amendementen en moties en daarna voor de amendementen en moties die na de begrotingsvergadering zijn aangenomen.

Begrotingsvergadering

Amendementen

Nr	I/S	Omschrijving	Bedrag
1	I	Kanaal Zuiderdiep. Na overleg waterschap Hunze en Aa's max. € 100.000 voor kanaal Zuiderdiep Valthermond uit VAR. Voorafgaand aan kadernota 2023.	€ 100.000
2	I	Prullenbakken en hondenpoep € 25.000 beschikbaar extra legen prullenbakken en faciliteren van middelen hondenpoep ten laste van knop 2.	€ 25.000
3	S	Onderhoudsniveau gazon en heesters binnen bebouwde kom structureel.	€ 50.000
4	S	Plattelandswegen € 250.000 2022.	€ 18.750

1. Kanaal Zuiderdiep
Het project wordt vormgegeven door dorpsbelangen Valthermond, in samenwerking met raadslid H. Greven. In mei/juni 2022 vindt een gesprek met de gemeente plaats om de mogelijkheden en kaders van het project te bespreken.

2. Prullenbakken en hondenpoep
Het extra ledigen van de prullenbakken is afgestemd op de vullingsgraad (beeldkwaliteitsniveau) en zal waar nodig worden opgeschaald conform het amendement. Voor wat betreft de hondenpoep is er een onderzoek gaande of en waar er een dispenser kan worden geplaatst.

3. Onderhoudsniveau gazon en heesters
In de openbare raadsvergadering op 25 november 2021 is afgesproken dat gras/gazons en heesterbeplantingen binnen de bebouwde kom op beeldkwaliteitsniveau B worden onderhouden. De raad stelt hiervoor jaarlijks structureel € 50.000 beschikbaar. Vanaf 2022 wordt er gewerkt conform de besluitvorming in de raad van 25 november 2021. Er wordt jaarlijks over het onderhoudsniveau gerapporteerd.

4. Plattelandswegen
De extra (eenmalige) investering van € 250.000,- is besproken met LTO en Cumela. Men was verheugd over de extra investering. Op basis van onze meerjarenplanning hebben zij een voorkeur uitgesproken welke wegen als eerste onderhouden zouden moeten worden. Zoals bekend investeren wij jaarlijks vanuit wegenonderhoud € 400.000 aan het verbeteren van plattelandswegen. In het investeringsvoorstel REAL, welke in mei 2022 aan het college wordt aangeboden, wordt een totaalplan neergelegd waarin voor € 750.000 wordt geïnvesteerd in onderhoud plattelandswegen. Dit wordt u in juni 2022 ter informatie aangeboden aan de gemeenteraad.

Moties

1. Startersleningen
In de begrotingsvergadering van 4 november 2021 is de volgende motie aangenomen:

Te komen met een voorstel voor uiterlijk 1 maart 2022 tot het wijzigen van de voorwaarden voor de startersleningen om zo de kansen voor koopstarters uit onze eigen omgeving te vergroten.

De volgende wijzigingen in haar voorstel te overwegen:
* De maximale koopprijs te verhogen en te koppelen aan de grens voor Nationale Hypotheek Garantie (NHG) die voor 2021 op € 325.000 is gesteld.
* De maximale starterslening te verhogen naar € 45.000.
* De doelgroep koopstarters te laten gelden voor bestaande en nieuwbouw voor inwoners die zowel maatschappelijk als economisch betrokken zijn op onze regio. Waarbij ook aandacht voor terugkerende studenten.
* Verduurzaming een voorwaarde van de regeling te laten zijn.

Stand van zaken: Deze wordt meegenomen in het uitvoeringsprogramma van de Woonvisie.

2. Onderzoek extra blikvangers en prullenbakken

In de begrotingsvergadering van 4 november 2021 is de volgende motie aangenomen:

1. Samen met de dorps belangenverenigingen te onderzoeken waar extra behoefte is aan blikvangers en prullenbakken, wat hiervan de kosten zouden zijn en dit terug te koppelen aan de raad.
2. Extra dekking te zoeken in de begroting voor het plaatsen van prullenbakken en blikvangers en dit, na onderzoek, zo snel mogelijk uit te voeren.

Stand van zaken: In het voorjaar van 2022 zijn we gestart met het inventariseren van prullenbakken en bankjes. Op basis hiervan en in overleg met dorpsbelangen en de interne organisatie wordt een advies opgesteld. Dit zal rond de zomerperiode gereed zijn.

3. Onderzoek inhaalslag voetpaden

In de begrotingsvergadering van 4 november 2021 is de volgende motie aangenomen:

1. in overleg met de ouderenorganisaties en mede tegen de achtergrond van het eigen gemeentelijk meerjaren onderhoudsplan in kaart te brengen welke locaties/voetpaden het meest urgent zijn om op onderhoudsgebied in een inhaalslag mee te nemen;
2. het onderhoud van die aldus bepaalde locaties/voetpaden te prioriteren binnen een periode van 4 jaar.

Stand van zaken: Op de meerjarenplanning staan alle verhardingen (wegen/pleinen) die de komende drie jaar onderhoud behoeven. Voetpaden maken hier geen onderdeel vanuit. Jaarlijks wordt een budget beschikbaar gesteld en worden op basis van klachtenregistratie voetpaden hersteld.
Deze motie vraagt om een exactere prioriteitenlijst van voetpaden. Het plan hiervoor is in voorbereiding en wordt u medio juni 2022 voorgelegd.

4. Oversteek Zuideinde Exloo

In de begrotingsvergadering van 4 november 2021 is de volgende motie aangenomen:

Te inventariseren in hoeverre deze verkeerssituatie verbeterd kan worden.
1 In april 2022 te komen met een plan van aanpak, voorzien van financiële dekking.
2. Deze inventarisatie ook uit te voeren voor overige gevaarlijke verkeerssituaties in onze gemeente en voor te leggen aan de raad in het derde kwartaal van 2022.

Stand van zaken: De inventarisatie van de soortgelijke (fiets)oversteken heeft inmiddels plaatsgevonden. In juni 2022 ontvangt u een voorstel voor algemene inrichting van deze oversteken met financiële dekking.

5. Dorpsbudgetten

In de begrotingsvergadering van 4 november 2021 is de volgende motie aangenomen:

1. Gelijktijdig met de evaluatie van de dorpsbudgetten te komen met een voorstel om de dekking van de dorpsbudgetten structureel te maken.
2. Dit voorstel te delen met de raad voor de kadernota 2023

Stand van zaken: Er wordt een evaluatie gehouden onder de Dorpsbelangen. De beoogde enquête resulteert in een memo. De memo is klaar en op route gebracht.

6. Oversteek fietsers

In de begrotingsvergadering van 4 november 2021 is de volgende motie aangenomen:

1. Verzoekt het college te inventariseren in hoeverre deze verkeerssituaties verbeterd kunnen worden. Hierin een prioritering aangeven waarbij aspecten van verkeersveiligheid worden gewogen.
2. Voor de behandeling van de kadernota 2023 te komen met een plan van aanpak met prioritering voorzien van financiële dekking

Stand van zaken: De punten van deze motie komen nagenoeg overeen met de motie over de ‘oversteek Zuideinde Exloo’ (punt 4).

Overige raadsvergaderingen

In dit hoofdstuk wordt tevens gerapporteerd over andere amendementen en moties die relevant zijn voor de bestuursrapportage en of kadernota.

Amendementen
1. Raadsvoorstel toekomst sporthal de Koel

Besluit:
Het besluitdictum op het (concept)besluitblad uit het raadvoorstel als volgt te wijzigen:
1. De gemeenteraad geeft het college opdracht om de scenario’s 3, 4, 5 en 6 zoals genoemd in het collegevoorstel en dit amendement te voorzien van een financiële onderbouwing en tijdsplanning.
2. Deze scenario’s uitgewerkt een plaats te geven op de dynamische prioriteitenlijst bij de behandeling van de kadernota 2023.

Stand van zaken: De scenario's 3 t/m 6 zijn opgenomen in het meerjarig investeringsplan. De raad ontvangt voor het zomerreces een raadsvoorstel met de uitwerking van deze scenario's en een advies voor de realisatie van de Koel met een bijhorend dekkingsvoorstel.

Moties
De volgende moties zijn na de begrotingsvergadering in andere raadsvergaderingen aangenomen:

1. Klimaatbeheersing basisscholen op orde

In de besluitvormende raad van 3 maart 2022 is deze motie aangenomen met de volgende inhoud:

Voor het zomerreces 2022 de resultaten van een nulmeting binnenklimaat aan de bieden aan der raad waarbij het volgende inzichtelijk wordt gemaakt:
a. de stand van zaken van klimaatbeheersing op alle basisscholen en een voorzet voor mogelijke oplossingen.
b. hoe dit in samenhang gebracht kan worden met renovatieplannen van de betreffende scholen.
2. Bij de Kadernota 2023 met betrekking tot het IHP een globale inschatting te maken van de totale kosten opdat er bij de begroting 2023 een integrale keuze gemaakt kan worden.

Stand van zaken: Momenteel wordt nog gewerkt aan de definitieve resultaten van de nulmeting. De kosten om de ventilatie op de scholen te optimaliseren (als onderdeel van klimaatbeheersing) worden geschat op € 2.000.000. Deze kosten komen bovenop de kosten voor renovatie en/of nieuwbouw van de scholen.
De totale kosten met betrekking tot het IHP zijn op dit moment nog niet inzichtelijk. Hier kunnen pas uitspraken over gedaan worden zodra het opstellen van het IHP in de afrondende fase zit. Dit zal na het zomerreces 2022 zijn.

2. Digitaal bouwloket (Woonvisie)

In de besluitvormende raadsvergadering van 2 maart 2022 is de volgende motie aangenomen:

1. Een digitaal bouwloket te onderzoeken waarbij inwoners, organisaties en andere stakeholders;
a. overzicht hebben van de bouwlocaties binnen de gemeente;
b. een verzoek (vergunning) in kunnen dienen voor de realisatie van woningbouw
c. potentiële bouwlocaties aan kunnen dragen, die beoordeeld worden door de gemeente bij de actualisatie van het overzicht van bouwlocaties
2. Het onderzoek en de mogelijke financiële consequenties voor te leggen aan de raad bij de kadernota 2023.

Stand van zaken: Het onderzoeken van een digitaal bouwloket is een verdere uitwerking van een eerder onderzoek 'Inbreidingslocaties dorpen Borger-Odoorn', dat is vastgesteld op 2 maart.
Stand van zaken: Het verder uitwerken van de inbreidingslocaties wordt onderdeel van het uitvoeringsprogramma Woonvisie 2022+. Dat wordt onze basis voor de verdere uitvoering van onze woonopgaven.

Samen met het bedrijf dat ook de Woonvisie heeft gemaakt, gaan we aan de slag met het uitvoeringsprogramma. Planning is om dit vóór de zomer op te leveren. In september kan het uitvoeringsprogramma dan in de raad worden behandeld. Een voorstel ligt er dan ook niet eerder dan september.

3. Transitievisie Warmte: Energiearmoede

27 januari 2022 is de volgende motie aangenomen:

1. Met een plan van aanpak te komen dat leidt tot gemeentelijke beleidsinstrumenten om energie-armoede te signaleren en vervolgens daar waar mogelijk te voorkomen en af te wenden.

2. Dit plan van aanpak terug te koppelen aan de raad voor de behandeling van de kadernota 2023.

Stand van zaken: We zien momenteel in het land ontwikkelingen waar we veel van kunnen leren. Binnen de gemeente zoeken het sociale en het fysieke domein elkaar op om hier een eigen plan van aanpak voor op te stellen. Dit plan van aanpak is echter nog niet gereed op dit moment.

4. Bermplanten

Bij de behandeling van de beleidsnota IBOR (25 november 2021) is de volgende motie aangenomen:

Samen met lokale ondernemers te onderzoeken in hoeverre de schadelijke planten met innovatieve methoden (denk aan inzet van elektrisch, stoom of pleksgewijs maaien) bestreden en of beheerst kunnen worden met behoud van de biodiversiteit in de bermen;
- Voor de bestrijding van deze schadelijke bermplanten in overleg te gaan met andere terreinbeherende organisaties (zoals Provincies, Waterschappen en andere (semi)overheden) met gronden in of grenzend aan de gemeente Borger-Odoorn om te komen tot een convenant met als doel de bestrijding en/of beheersing van deze schadelijke bermplanten. En hierop gezamenlijk een plan van aanpak op te stellen;
- Dit plan van aanpak ter informatie voor de behandeling van de kadernota 2023 naar de raad te sturen;
- De gemeenteraad daarna regelmatig over de voortgang te informeren.

Stand van zaken: In 2022 wordt een nieuwe groenvisie met onderliggend beleid voor bomen, bermen en invasieve soorten opgesteld. Bij het opstellen van dit nieuwe beleid zal breed geparticipeerd worden. Hierbij betrekken wij overige terrein beherende organisaties en belanghebbenden. Naar verwachting zullen de beleidsstukken begin 2023 worden voorgelegd aan de raad. In de nieuwe groenvisie zal ook uitgebreid aandacht zijn voor biodiversiteit en klimaatadaptatie. In de onderliggende beleidsstukken wordt per onderwerp, in lijn met IBOR ingezoomd op de vertaling van de visie naar uitvoeringsbeleid.

5. Renovatie sporthallen zuidwest Borger-Odoorn

Op 4 november 2021 is door de raad de volgende motie aangenomen:

Om in samenspraak met dorpsbelangen, de (sport)verenigingen en onderwijs(instellingen) te komen met een plan van aanpak voor de renovatie, verbouw en/of nieuwbouw van de binnensportcomplexen in de genoemde kernen.
- In dit plan van aanpak de mogelijke scenario’s per kern te voorzien van een deugdelijke financiële onderbouwing en tijdsplanning met aandacht voor breedtesport en duurzaamheidsaspecten.

- Dit plan in juni 2022 voor te leggen aan de gemeenteraad.

Stand van zaken: Er is samen met de verschillende gebruikers gesproken over de toekomst van binnensport in het gebied zuidwest. Dit is een onderdeel van het haalbaarheidsonderzoek voor deze locaties. Het haalbaarheidsonderzoek wordt rond de kadernota aangeboden.

6. Nieuw sportpark zuidwest

Bij de behandeling van de kadernota 2022 (24 juni 2021) is de volgende motie aangenomen:

1. Om in samenspraak met de verenigingen en omwonenden te komen met een plan van aanpak voor de renovatie van sportpark Harm Kuiper en deze ter goedkeuring voor te leggen aan de gemeenteraad bij de begrotingsbehandeling 2022.
2. In dit plan van aanpak aandacht te besteden aan een deugdelijke financiële onderbouwing, met aandacht breedtesport en voor duurzaamheidsaspecten.

Stand van zaken: Momenteel wordt een inrichtingsplan en totaalplan opgesteld. Deze plannen zijn een uitwerking van de gesprekken met omwonenden, de verenigingen en aannemers. In juni wordt verwacht de gemeenteraad het totaalplan te kunnen aanleveren.

7. Buurtbemiddeling

In de raadsvergadering van 3 december 2021 is de volgende motie vreemd aan de orde van de dag aangenomen:

1. De noodzaak voor buurtbemiddeling nogmaals onder de aandacht brengen bij de betrokken partijen en aan te dringen op een evenredige financiële deelname;
2. Te onderzoeken welke maatregelen er nodig zijn om buurtbemiddeling weer mogelijk te maken;
3. Aan de hand van dit onderzoek in het eerste kwartaal van 2021 te komen met een plan van aanpak, mogelijk voorzien van een financiële onderbouwing.

Stand van zaken: Het gesprek over buurtbemiddeling gaat plaatsvinden tussen de gemeente, Lefier en Woonservice. Dit gesprek is gepland op 17 mei. De uitkomsten zijn nog niet duidelijk. De verwachting is dat 1 juni niet haalbaar is.
Op 8 juli wordt de raad geïnformeerd. De bedoeling is dat we buurtbemiddeling in BOCE samenwerking bespreekbaar willen maken. De uitkomsten van de verkenning staan op de lijst ingekomen stukken van 27 januari 2022.

8. Brede scholen mondengebied

In de raadsvergadering van de begroting 2021 is de volgende motie aangenomen:

1. Om in het onderwijshuisvestingsplan ook de mogelijkheden van brede scholen in het Mondengebied mee te nemen.
2. Om in het onderwijshuisvestingsplan ook de mogelijkheid mee te nemen dat meerdere scholen in hetzelfde gebouw worden gehuisvest.

Stand van zaken: De wens van de raad wordt onderzocht en komt zo mogelijk tot uiting in het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP), dat in het najaar van 2022 wordt voorgelegd aan de raad.

9. Klimaatproblemen MFA'S en schoolpanden

In de raadsvergadering van 22 oktober 2020 is de volgende motie vreemd aan de orde van dag aangenomen:

1. Met de woningbouwcorporaties en scholengemeenschappen actief te zoeken naar een adequate oplossing voor het slechte binnenklimaat in de MFA’s en schoolpanden in onze gemeente;
2. Binnen het onderzoek voor het onderwijshuisvestingsplan specifiek aandacht te hebben voor het binnenklimaat in schoolpanden;
3. Binnen het onderwijshuisvestingsplan adequate oplossingen aan te dragen die de problematiek rond het binnenklimaat in schoolpanden verhelpen.

Stand van zaken: Zoals toegelicht bij motie 1 wordt het binnenklimaat van alle schoolpandenonderdeel onderdeel van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP).

Toezeggingen

Ook wordt er inzicht gegeven in alle toezeggingen die in eerdere raadsvergaderingen gedaan zijn en waarin is verwezen naar de kadernota 2023.

1. Voortgang woonvisie
De wethouder komt met een voorstel hoe en op welke momenten de raad op de hoogte kan blijven van voortgang, ontwikkelingen en prognoses. Door zo'n monitoring van de Woonvisie is er op tijd gelegenheid voor herijking. Dit monitoringsvoorstel zal voor de kadernota 2023 aangeboden worden aan de raad.

Stand van zaken: Zie hiervoor de toelichting op de tweede motie.

Onze portemonnee

Financiële kaders

Inleiding
Jaarlijks houden we de financiële kaders tegen het licht in de Kadernota. Dit zijn kaders voor het omgaan met de baten en lasten van onze Portemonnee. Deze financiële kaders zijn leidend voor de gehele budgetcyclus. Deze kaders zijn de basis voor het openstellen van de Begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2027.

Indien het voorstel is om van een kader af te wijken, dan wordt dit een expliciet beslispunt van het raadsvoorstel in de Begroting, Kadernota of Bestuursrapportage.

Financieel toezicht Provincie Drenthe
Onze financieel toezichthouder, de provincie Drenthe, beoordeelt voor aanvang van het begrotingsjaar of voor onze gemeente repressief of preventief toezicht geldt. De provincie Drenthe heeft besloten om onze gemeente onder repressief begrotingstoezicht voor 2022 te plaatsen.

De overwegingen van dit besluit zijn:
1. De Begroting 2022 en Jaarrekening 2020 zijn tijdig toegestuurd.
2. De Begroting 2022 is structureel en reëel in evenwicht.

De provincie heeft eind 2021 een verslag over het onderzoek uitgebracht en heeft enkele aandachtspunten voor de Begroting 2023. Deze brief is in de overleggroep financiën besproken en is aan de raad middels de lijst ingekomen stukken voor kennisgeving aangeboden.

Toelichting kaders
In bijlage 1 is een overzicht van de huidige financiële kaders opgenomen. In dit hoofdstuk lichten wij enkele kaders ter verheldering toe. Enkele kaders willen wij herijken en ook deze lichten wij toe. Wij hanteren daarbij dezelfde nummering van de kaders, zoals ook in de bijlage opgenomen.

Wij stellen voor om in te stemmen met deze herijkte kaders.

1. Saldo Begroting (knop 1)
In de begroting 2022 is in het kader van een warme overdracht naar een nieuw bestuur een aanvang gemaakt om structureel middelen beschikbaar te stellen voor het Bestuursprogramma 2022-2026 en of Meerjarig investeringsplan. Hiervoor is € 500.000 gereserveerd.

In de kadernota 2022 hebben we toegelicht dat het een denkrichting is (dus geen kader) om jaarlijks ongeveer € 100.000 tot € 150.000 financiële ruimte voor structureel nieuw beleid te creëren. Dan is het mogelijk om jaarlijks één grote investering te doen. Indien door de weerbarstige, dagelijkse financiële praktijk de financiële ruimte er niet is, dan zijn de volgende scenario's mogelijk:
- belastingen extra verhogen (knop 3);
- bezuinigingen (knop 4);
- minder nieuw beleid (structureel).

Het is ons volstrekt duidelijk dat de middelen beperkt zijn en dat er keuzes zullen moeten worden gemaakt. Hiervoor is visie nodig. Graag nodigen wij u uit om samen met ons de komende jaren hier vorm aan te geven.

2. Beleidsintensivering (knop 2)
Uit bijlage 1 blijkt dat voor incidentele bestedingsvoorstellen een bedrag van € 250.000 beschikbaar is. Dit is een minimum bedrag voor toekenning van nieuw beleid bij de begroting en Bestuursrapportage I.

5. Gemeentefonds
In de Bestuursrapportage 2022-I is het Gemeentefonds voor 2022 geactualiseerd.

Voor 2023 en daarna is het nog afwachten wat er met het Gemeentefonds gaat gebeuren, namelijk op het moment van samenstellen van deze kadernota is deze circulaire niet gereed. In de meicirculaire 2022 zullen de financiële effecten van het regeringsbeleid voor het Gemeentefonds bekend worden gemaakt. Halverwege juni informeren we de raad over de uitkomsten van de meicirculaire, zodat u de uitkomsten kunt betrekken bij de besluitvorming over de financiële stukken in de raad van eind juni.

Ook zullen in de meicirculaire 2022 de financiële effecten van de Herziening Gemeentefonds worden verwerkt. Uit voorlopige cijfers blijkt dat onze gemeente op basis van de cijfers van 2019 een voordeelgemeente is (€ 13 per inwoner). In de meicirculaire 2022 worden niet opgenomen de rijksbezuinigingen € 10 tot € 15 miljard. Deze bezuinigingen van het Rijk komen in de voorjaarsnota van het Rijk en worden in de septembercirculaire verwerkt.

9. Bedrijfsvoering

Afspraak raad
Wij hebben met uw raad een zogenaamde volumeafspraak. Deze afspraak houdt in dat de budgetten voor personele kosten jaarlijks met 3% geïndexeerd worden.
Deze indexering wordt ingezet voor:
- Cao-ontwikkelingen;
- Premies en sociale lasten;
- Organisatieontwikkelingen.

Deze afspraak geldt niet voor nieuwe taken.

10. Gemeenschappelijke regelingen
Bij het opstellen van deze Kadernota 2023 hebben we de begrotingen 2023 en meerjarenramingen 2024-2026 van de zeven gemeenschappelijke regelingen (GR'en) gecontroleerd en geïnventariseerd in hoeverre de gevraagde bijdrage voor de komende jaren in onze begroting is opgenomen. De verschillen tussen onze raming en de ramingen in de begroting van de GR brengen we ten laste van het begrotingssaldo. In onderstaande tabel is een positief verschil een voordeel en een negatief verschil een nadeel voor de meerjarenraming van knop 1 saldo begroting.

	2023	**2024**	**2025**	**2026**
Totale mutatie GRen	**-259.463**	**-260.351**	**-305.251**	**-306.009**

11. Grondexploitatie
Het financieel kader is om voor 50% van de meest risicovolle plannen van de grondexploitatie een bufferreserve te vormen. Bij het samenstellen van de begroting 2022 hebben we geconstateerd dat het risico voor onvoorzienbare risico's van de grondexploitatie lager is geworden. Het risico is afgenomen als gevolg van de grote belangstelling voor kavels van zowel woningen als niet woningen. Uit de begroting 2022 en jaarrekening 2021 blijken dat alle kavels verkocht en of in optie zijn. In de paragraaf weerstandsvermogen maken we een schatting van alle risico's en we willen voorstellen om het financieel kader aan te passen en het percentage van 50% te verlagen naar 30%.

In jaarrekeningen en begrotingen gaan we jaarlijks de hoogte van de bufferreserve in relatie tot de risico's beoordelen. Indien de bufferreserve fors hoger is dan de risico's is het mogelijk om een deel van de bufferreserve te laten vrijvallen. In de begroting 2022 hebben we dit ook beoordeeld en heeft de raad besloten om € 500.000 van de bufferreserve over te hevelen naar de VAR.

14. Onroerende zaakbelasting
In deze Kadernota 2023 wordt geen voorstel ten aanzien van het OZB-tarief 2023 gedaan. In de begroting 2023 wordt dit gedaan. Het coalitieakkoord 2022-2026 zal daarbij leidend zijn.

15. Toeristenbelasting
Het recreatieschap Drenthe heeft dit voorjaar een advies voor het tarief van de toeristenbelasting voor de komende jaren uitgebracht.

In de kadernota van vorig jaar heeft de raad besloten om voor 2022 de volgende tarieven toeristenbelasting vast te stellen
- Groepsaccommodaties € 0,50 per overnachting;
- Campings € 1,10 per overnachting;
- Hotels/BenB/bungalowparken etc. € 1,50.

Het advies van het recreatieschap van vorig jaar is voor meerdere jaren en het college adviseert de raad om de tarieven voor 2023 ongewijzigd ten opzichte van 2022 te laten.

De knoppen

In dit onderdeel beschrijven we de beschikbare bestedingsruimte voor de meerjarenbegroting 2023-2026. We beschrijven hoe de bestedingsruimte zich heeft ontwikkeld ten opzichte van de begroting 2022. Met deze bestedingsruimte kunnen we onze nieuwe of gewijzigde ambities realiseren. De bestedingsruimte bestaat uit 5 knoppen:

	Knop saldo begroting: de structureel beschikbare middelen die we kunnen inzetten voor meerjarige uitgaven.
	Knop beleidsintensivering: de incidenteel beschikbare middelen die we kunnen inzetten voor eenmalige uitgaven.
	Knop belastingen: de mogelijkheid om financiële ruimte te creëren door de belastingen extra te verhogen.
	Knop bezuinigingen: de middelen die we kunnen vrijspelen door oud beleid te schrappen om ambities en dus nieuw beleid te realiseren.
	Knop vrije algemene reserve (VAR): de middelen die we eventueel aanvullend incidenteel beschikbaar hebben in de VAR om onze ambities te realiseren.

Knop 1: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit saldo begroting
In onderstaand overzicht is het verloop van knop 1 saldo begroting zichtbaar. De beginstand is de stand van de begroting 2022.

1 Saldo begroting *(x € 1.000)*	2023	2024	2025	2026
Stand begroting 2022	446	326	383	976
Ontwikkelingen				
Amendement plattelandswegen	-19	-19	-19	-19
Amendement gazon en heesters niveau B	-50	-50	-50	-50
Autonome bestedingsvoorstellen 2022	-101	-101	-101	-101
Gemeenschappelijke regelingen	-259	-260	-305	-306
Stand kadernota 2023	16	-104	-92	500

Knop 2: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit beleidsintensivering
In onderstaand overzicht is het verloop van knop 2 budget beleidsintensivering zichtbaar.

2 Beleidsintensivering *(x € 1.000)*	2023	2024	2025	2026
Stand begroting 2022	1.004	1.116	1.116	1.116
Ontwikkelingen				
Autonome bestedingsvoorstellen 2023	-368			
Stand kadernota 2023	635	1.116	1.116	1.116

Knop 3: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit ontwikkeling belastingen
De wijzigingen van de belastingen heeft geen effect op deze knop, omdat het voorgestelde tarief van de toeristenbelasting gelijk is aan die van 2022.

3 Belastingen *(x € 1.000)*	2023	2024	2025	2026
Stand begroting 2022	0	0	0	0
Ontwikkelingen				
Belastingen	0	0	0	0
Stand kadernota 2023	0	0	0	0

Knop 4: bezuinigingen
Deze kadernota bevat geen bezuinigingen.

4 Bezuinigingen *(x € 1.000)*	2023	2024	2025	2026
Stand begroting 2022	0	0	0	0
Ontwikkelingen				
Bezuinigingen	0	0	0	0
Stand kadernota 2023	0	0	0	0

Knop 5: bestedingsruimte en bestedingsvoorstellen vanuit VAR
Bij te weinig beschikbare middelen kunnen we een onttrekking aan de VAR doen. Dat is in deze kadernota echter niet noodzakelijk.

5 *VAR (x € 1.000)*	2023
Stand 31 december 2021	2.746
Ontwikkelingen	
Amendement kanaal Zuiderdiep	-100
Toevoeging jaarstukken 2021	1.549
Stand kadernota 2023	4.195

Financiële kaders voor Onze portemonnee

Jaarlijks houden we de financiële kaders tegen het licht in de Kadernota. Deze financiële kaders zijn leidend voor de gehele P&C cyclus. In deze Kadernota stellen we geen concrete wijzigingen van de kaders voor, maar we hebben ze wel toegelicht in Onze portemonnee. Hieronder een overzicht van de huidige financiële kaders.

Indien het voorstel is om van een kader af te wijken, dan wordt dit een expliciet in het beslispunt raadsvoorstel van de Begroting, Kadernota of Bestuursrapportage opgenomen.

Nr	Omschrijving		Uitgangspunt	Waarde
1	Begroting (knop 1)	Basis	Structureel sluitende begroting	
			Knop 1 (saldo begroting), knop 3 (belastingen) en knop 4 (bezuinigingen) inzetten om structurele risico's op te kunnen vangen en of structureel nieuw beleid te financieren.	
2	Beleidsintensivering (knop 2)	Incidentele bestedingsvoorstellen	Minimum bedrag voor toekenning van nieuw beleid bij de begroting en Bestuursrapportage I Voor de begroting en Bestuursrapportage I is € 250.000 voor nieuw beleid en beschikbaar. Dit geldt niet na Bestuursrapportage I en voor Bestuursrapportage II.	€ 250.000
3	Onvoorzien	Calamiteiten	Beschikbaar voor incidenten	€ 50.000
4	Saldo jaarrekening	Voordelig saldo	Ten gunste van vrije reserve (VAR).	
		Nadelig saldo	Ten laste van vrije reserve (VAR).	
5	Gemeentefonds	Circulaire	Zo mogelijk o.b.v. de meest actuele circulaire	
		Behoedzaamheid	5 punten (UF) per jaar cumulatief in meerjaren-begroting	
6	Financiering	Beleid	Sturing, conform BBV, op lage rentekosten	
7	Rente	Percentage	Nieuwe investeringen	2,5%
			Geen (bespaarde) rente toerekenen aan de reserves en in plaats hiervan een vast bedrag toevoegen aan de algemene reserve (WAR)	
			Financieringstekort	3,5%
8	Prijsstijging	Index	Aanpassing van budgetten	0,0%
			Stelpost voor prijsstijgingen	€ 0

Nr	Omschrijving	Uitgangspunt		Waarde
			Huur: conform landelijke richtlijn	
9	Bedrijfsvoering	Index	In totaal : Waarvan voor cao-ontwikkelingen, periodieke verhogingen en werkgeverslasten Waarvan voor organisatieontwikkelingen (uitgezonderd nieuwe taken)	3,0% 2,0% 1,0%
10	Gemeenschappelijke regelingen (GR) en Werkvoorzieningschappen (Wvs)	Exploitatie saldo	Nadelig saldo GR en Wvs is een verplichte uitgave Conform richtlijn Provincie nadelige saldi GR en Wvs structureel in meerjarenraming verwerken	
11	Grondexploitatie	Winstneming	Op basis van BBV (POC-methode) en bij voordelige boekwaarde groter dan	€ 50.000
		Reserve gronden	% boekwaarde meest risicovolle plannen Geen winsten en verliezen van gronden rechtstreeks muteren op de vrije algemene reserve maar ten gunste of ten laste van de exploitatie brengen.	30%
12	Reserves	Vermogenspositie	Stille reserves bij berekening weerstandsvermogen meenemen tot de hoogte van de incidentele risico's	
		Vermogenspositie	Een minimaal percentage solvabiliteit	25%
		Weerstandsdeel algemene reserve (WAR)	Minimumomvang van de WAR vaststellen op de gekwantificeerde risico's die uit de paragraaf weerstandsvermogen blijken	

Nr	Omschrijving		Uitgangspunt	Waarde
		Vrije Algemene reserve (VAR)	Minimum van de VAR als buffer instellen op de incidentele risico's die uit de paragraaf weerstandsvermogen voortvloeien. Als de financiële ruimte van knop 2 onvoldoende is, dan is het meerdere boven het minimum beschikbaar voor dekking incidentele beleidswensen. Als de VAR door nadelige jaarrekeningresultaten lager wordt dan het minimum, dan kan aanvulling middels de WAR plaats vinden.	
		Kern en Kader	Boekwinsten/-verliezen bij Kern en Kader accommodaties	
		Herstructurering	Bijdrage per gesloopte woning Voeding uit winstnemingen, grondexploitatie en saldi jaarstukken	€ 5.500
13	Afschrijving	Beleid	Conform financiële verordening	
14	Projecten	Kern & kader	Normbedrag per functie en leefgebied (minder accommodaties maar beter)	
		Vastgoed & Geld (groen, gebouwen)	Budget jaarlijks ophogen met	€ 25.000
			Structureel vanaf 2024	
		3D's (jeugd, wmo, participatie)	In de gedachte van het regenboogmodel blijft ontschotting bestaan. We blijven integraal kijken naar het Sociaal Domein. Voor de 3D budgetten (jeugd, wmo, participatie) passen we wel een schot toe.	
15	Belastingen	OZB	Jaarlijkse verhoging	1,75%
		Rioolheffing	Kostendekkend	100%
		Afvalstoffenheffing	Kostendekkend	100%
		Toeristenbelasting	Voorstel 2023 (conform 2022); - groepsaccommodaties - campings - hotel/BenB/bungalowpark	 € 0,50 € 1,10 € 1,50
		Forensenbelasting	Gekoppeld aan de toeristenbelasting	

Nr	Omschrijving		Uitgangspunt	Waarde
16	Belastingdruk	Totaal OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing	Jaarlijkse evaluatie ontwikkeling totale belastingdruk i.r.t. hiervoor beschikbare egalisatie reserve	
17	Leges	Index	Gekoppeld aan de verhoging OZB	1,75%
18	Kapitaallasten	Vrijval	Alle vrijval ten gunste van exploitatie m.u.v. bedrijfsvoertuigen	
19	DPL (dynamische prioriteitenlijst)	Wensen en prioriteiten van het college	Bestedingsvoorstellen bij de programmabegroting en/of Bestuursrapportage I	
20	Grote verschillen jaarrekening en begroting	O.a. opbrengst belastingen, bouwleges	Richtlijn: gedeelte van het verschil wordt als structureel gezien	50%

Bijdragen Gemeenschappelijke Regelingen (GR'en)

Voor onze meerjarenbegroting is het uitgangspunt dat we bijdragen aan GR’en ramen op basis van de meest recente gegevens van de GR. Inmiddels hebben alle GR’en een begroting 2023 aangeleverd en dit leidt tot aanpassingen van de bijdrage. In onderstaand overzicht is het effect zichtbaar. In deze Kadernota beschouwen we de totale mutatie als een autonoom bestedingsvoorstel, omdat de provincie erop toeziet dat wij de bijdragen van de GR in onze eigen begroting opnemen. In onderstaande tabel is een positief verschil een voordeel en een negatief verschil een nadeel voor de meerjarenraming van knop 1 saldo begroting.

Meerjarenraming GR'en	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Emco				
Raming GR	146.000	132.000	100.000	80.000
Onze begroting	160.000	147.000	125.000	125.000
Verschil	**14.000**	**15.000**	**25.000**	**45.000**
Wedeka				
Raming GR	654.000	631.000	597.000	572.000
Onze begroting	660.000	638.000	598.000	598.000
Verschil	**6.000**	**7.000**	**1.000**	**26.000**
Recreatieschap Drenthe				
Raming GR	107.020	109.815	112.939	114.861
Onze begroting	109.544	110.823	112.130	113.476
Verschil	**2.524**	**1.008**	**-809**	**-1.385**
GGD	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Raming GR	1.339.534	1.326.900	1.362.102	1.396.360
Onze begroting	1.248.836	1.267.605	1.286.740	1.306.749
Verschil	**-90.698**	**-59.295**	**-75.362**	**-89.611**
VRD	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Raming GR	1.527.642	1.584.038	1.641.262	1.696.566
Onze begroting	1.483.630	1.515.070	1.547.641	1.578.594
Verschil	**-44.012**	**-68.968**	**-93.621**	**-117.972**
RUD				
Raming GR	713.540	731.379	749.663	768.405
Onze begroting	566.263	576.283	588.204	600.364
Verschil	**-147.277**	**-155.096**	**-161.459**	**-168.041**
Publiek vervoer				
Raming GR	21.020	21.482	21.955	22.394
Onze begroting	21.020	21.482	21.955	22.394
Verschil	**0**	**0**	**0**	**0**
	2023	**2024**	**2025**	**2026**
Totale mutatie:	**-259.463**	**-260.351**	**-305.251**	**-306.009**

Dynamische prioriteitenlijst (DPL)

In de DPL maken we onderscheid tussen autonome voorstellen en bestuurlijke voorstellen. De Kadernota 2023 bevat enkel autonome bestedingsvoorstellen. De bestuurlijke voorstellen worden in de begroting op basis van integrale afweging beschikbaar gesteld. In deze kadernota presenteren we wel een overzicht van de bestuurlijke voorstellen. We vragen de raad hier een reactie op te geven.

Autonome voorstellen
In onderstaand overzicht presenteren we de autonome voorstellen uit deze Kadernota. U wordt gevraagd om in te stemmen met deze voorstellen. De financiële effecten van deze voorstellen zijn verwerkt in de knoppen 1 en 2.

Nr.	Onderwerp	Structureel	Incidenteel
	Autonome voorstellen	**2023**	**2023**
1	Sanering asbestdaken in Drenthe		4.950
2	1. Regiodeal		205.000
	2. Regiodeal uitvoeringskosten		80.000
3	Deelname aan e-depot		70.000
4	Lidmaatschap coöperatieve vereniging Dimpact		8.500
	Totaal:	**0**	**368.450**

1. Sanering asbestdaken in Drenthe
Het project sanering asbestdaken Drenthe vindt nog steeds doorgang. De kosten bedragen in 2023 € 4.950.
Financieel effect: € 4.950 incidenteel nadelig

2. Regio Deal
In 2023 is er nog eenmaal € 285.000 benodigd voor de projectleider en de bijdrage aan de Regio Deal.
Financieel effect: € 285.000 incidenteel nadelig

3. Project archief 2020: deelname aan e-depot
In 2023 is er opnieuw € 70.000 benodigd. Hiervan is € 30.000 benodigd voor deelname aan het e-depot. Het restant van € 40.000 is bedoeld voor de ambtelijke formatie voor het beheer van het e-depot.
Financieel effect: € 70.000 incidenteel nadelig

4. Lidmaatschap coöperatieve vereniging Dimpact
Het lidmaatschap van vereniging Dimpact is verlengd. Dat houdt in dat we als gemeente meegaan in de ontwikkeling van de Common Ground. Hiervoor maken we 3 jaar lang extra transitiekosten. De extra kosten voor het laatste jaar 2023 bedragen € 8.500.
Financieel effect: € 8.500 incidenteel nadelig

Bestuurlijke voorstellen
Hieronder staat het overzicht van alle bestuurlijke voorstellen. Ook zijn ze voorzien van een toelichting. We parkeren deze voorstellen tot de begroting 2023, omdat we geen bestuurlijke keuzes maken in de kadernota. De raad is wel in de gelegenheid om aan te geven welke voorstellen prioriteit hebben.

Nr.	Onderwerp	Structureel	Incidenteel
	Bestuurlijke voorstellen	**2023**	**2023**
1	Verkeersmaatregelen uit het GVVP	37.500	
2	Budget dorpsbudgetten	100.000	
3	Trainees kiezen voor de toekomst		200.000
4	Ouderen adviseur	46.000	
5	Eikenprocessierups		25.000
6	Beheerder Willibrordkerk	20.000	
7	Laaggeletterdheid		40.000
8	Programmamanager centrum Exloo		18.000
9	BOCE beleidsagenda	p.m.	
10	Drents energieloket	p.m.	
11	Zon op het dak (initiatief provincie)		10.500
12	2e Exloërmond herstructurering openbare ruimte	p.m.	
13	Borger-West	p.m.	
14	Snelfietsroute Borger-Exloo	52.500	
15	Volkshuisvestingsfonds		30.000
16	Buurtbemiddeling		p.m.
17	Integraal kindcentrum MFA 2e Exloërmond	250.000	
18	Breed offensief (participatiewet)		p.m.
19	Wet inburgering (Z-route)		p.m.
20	BOA inzet	75.000	
21	Bijdrage klimaatbeheersing de Klister Nieuw-Buinen		p.m.
22	Aanleg en onderhoud toeristische fietsroutes	p.m.	
23	Communicatieadviseur	90.000	
24	Toezicht Wmo/jeugd	25.000	
25	Cultuurnota 2022-2025		60.000
26	Programma duurzaamheid		262.500
27	Huisvestingssubsidie voor kerncomplexen	p.m.	
28	Beheerder website	90.000	
29	Coördinator kinderraad, jeugdparticipatie en inclusieve samenleving	p.m.	
30	Verhoging budget griffie communicatie	p.m.	
31	Privatiseren EEC, Buinerveen en Buinen		p.m.
32	Scenario's sporthal De Koel	p.m.	
33	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	p.m.	
34	Hogere kosten verbouwing kleedkamers 2e Exloërmond		100.000
	Subtotaal:	**786.000**	**746.000**

1. Verkeersmaatregelen uit het GVVP
In het GVVP is beschreven dat we jaarlijks afwegen hoeveel budget we beschikbaar stellen. Voor 2023 staat een investeringsruimte van € 500.000 op de DPL. De kapitaallasten bedragen € 37.500.

2. Budget dorpsbudgetten
In de begrotingsvergadering van de begroting 2022 is een motie aangenomen om de dorpsbudgetten na afloop van de evaluatie structureel te maken. Dit kost structureel € 100.000. Het betreft een bestuurlijk voorstel. Zodoende zal dit voorstel worden meegenomen in de integrale afweging van de begroting 2023.

3. Trainees kiezen voor de toekomst
Inmiddels zijn er meerdere trainees gestart om de organisatie op diverse fronten te ondersteunen. Ook in 2022 wordt er een nieuwe lichting aangenomen. Hier is nog voldoende budget voor. In de begroting 2023 wordt integraal afgewogen of er ook voor 2023 € 200.000 beschikbaar wordt gesteld.

4. Ouderen adviseur
Momenteel wordt de inzet van de ouderenadviseur geëvalueerd. Voor 2023 wordt afgewogen of er structureel € 46.000 beschikbaar moet worden gesteld.

5. Eikenprocessierups
In de begroting 2022 is het budget van de eikenprocessierups structureel verhoogd met € 35.000. Ook zijn we over gestapt op een andere aanpak op de rups te bestrijden. De verwachting is dat er in 2023 € 25.000 incidenteel extra nodig is.

6. Beheerder Willibrordkerk
Momenteel wordt het beheer van de Willibrordkerk gedekt uit een incidenteel budget. Afhankelijk van de herschikking van functies van de MFA in Borger en welke gevolgen dit heeft voor het beheer en exploitatie van de Willibrordkerk is er structureel budget benodigd. De kosten bedragen € 20.000.

7. Laaggeletterdheid
Uit de evaluatie blijkt dat we de bestrijding van laaggeletterdheid willen voortzetten. Hiervoor verwachten is in 2023 opnieuw € 40.000 benodigd. De voortzetting is mede afhankelijk van de ambities van het nieuwe college.

8. Programmamanager centrum Exloo
Voor het programma centrum Exloo is een programmamanager nodig waarvan we de kosten niet binnen de formatie op kunnen vangen. De verwachte kosten voor 2023 bedragen € 18.000.

9. BOCE beleidsagenda
Mede op basis van de ambities van de nieuwe colleges wordt de BOCE agenda gecontinueerd. Op dit moment is nog niet bekend hoeveel dit gaat kosten.

10. Drents energieloket
Naar verwachting is er een structureel budget nodig voor het Drents energieloket. Dit loket is bedoeld voor vragen over o.a. de duurzaamheidslening en andere vragen van particulieren over energiebesparende maatregelen. Het precieze bedrag is nog niet bekend.

11. Zon op het dak (initiatief provincie)
Het project 'Zon op het dak' is in het leven geroepen om op grote daken veel zonnepanelen te plaatsen als alternatief voor het plaatsen van zonnepanelen op het land en windmolens. Dit is een efficiënte manier van ruimtegebruik. Dit project is geïnitieerd vanuit de provincie en er wordt een bijdrage van € 10.500 gevraagd voor 2023.

12. 2e Exloërmond herstructurering openbare ruimte
Vanuit het project Proeftuin 2e Exloërmond van de Regio Deal is er behoefte om te investeren in de openbare ruimte. Het project moet eerst nog verder worden uitgewerkt voordat hier concrete investeringen uit voort komen.

13. Borger-West
Er is de wens om verder te investeren in Borger-West. Dit zal voornamelijk woningbouw zijn. De verwachting is dat wij de kosten voor de verdere ontwikkeling van Borger-West uit het grondbedrijf kunnen dekken en hiervoor hoeft dus geen budget beschikbaar te worden gesteld.

14. Snelfietsroute Borger-Exloo
Hiervoor is in de begroting 2022 krediet beschikbaar gesteld. Er gaat een doorfietsroute vanaf Emmen naar het noorden gerealiseerd worden, waarbij het traject tussen Borger en Exloo prioriteit heeft. Ook is er inmiddels subsidie van de provincie ontvangen. Indien er extra middelen nodig zijn, dan rapporteren we hierover.

15. Volkshuisvestingsfonds
Door deelname aan het volkshuisvestingsfonds willen we een impuls geven aan de opgave om de particuliere woningmarkt mee te krijgen in de slag van verduurzaming. De herstructurering in het Mondengebied (met een start in 2e Exloërmond) biedt kansen voor verbetering van de leefomgeving en kwaliteit van het woningbezit. Vooralsnog is het streven om de bijdrage van jaarlijks € 30.000 te kunnen dekken door de besparing op de energielasten van de huishoudens die wordt gerealiseerd.

16. Buurtbemiddeling
De wens is om buurtbemiddeling weer op de kaart te zetten en hier in samenwerking met de woningbouwcorporaties invulling aan te geven. De kosten zijn nog niet bekend. Hierover zijn we met de woningbouwcorporaties in gesprek.

17. Integraal kindcentrum MFA 2e Exloërmond
We schatten de kapitaallasten van de bouw van een integraal kindcentrum in 2e Exloërmond voorlopig in op € 250.000. Het is op dit moment nog niet te zeggen wanneer de bouw zou kunnen plaatsvinden. Momenteel werken we aan het integraal huisvestingsplan (IHP) voor het onderwijs. De wens om een integraal kindcentrum in 2e Exloërmond te realiseren nemen we daarin mee.

18. Breed offensief (participatiewet)
Er is een wetswijziging aangekondigd in het kader van re-integratie genaamd Breed offensief. Dit is bedoeld om meer mensen met arbeidsbeperking aan een baan helpen en houden. Het is nog niet duidelijk wat dit aan ambtelijke capaciteit vraagt en of dit extra kosten met zich meebrengt.

19. Wet inburgering (Z-route)
De nieuwe wet inburgering treedt in 2022 in werking. Er wordt nagedacht over een aanbesteding in de arbeidsmarktregio Drenthe om hulpmiddelen in te kopen om mensen te laten inburgeren. De kosten zijn nog niet bekend.

20. *BOA inzet*
Om de BOA inzet van de afgelopen jaren te kunnen voortzetten, is een bedrag van € 75.000 structureel per jaar nodig. Daarmee kan de huidige inzet op het gebied van o.a. optreden tegen overlast, afvaldumping, hondenpoep, handhaving van verkeersmaatregelen en het assisteren van politie en brandweer bij calamiteiten, worden gecontinueerd. Tevens biedt het ruimte voor de aanschaf van een digitaal handhavingssysteem met handhelds. Hierdoor zouden o.a. de papieren bonnen overbodig worden en ook de overige administratieve lasten sterk verminderen. Tevens komt het de effectiviteit van het handhaven ten goede vanwege diverse nuttige functionaliteiten. Indien het gevraagde bedrag wordt toegekend, is de structurele inzet van de BOA's op eerdergenoemde terreinen ook voor de toekomst geborgd, hetgeen de leefbaarheid en veiligheid in onze gemeente ten goede komt.

21. Klimaatbeheersing De Klister Nieuw-Buinen
De aanpak van de klimaatbeheersing van De Klister is eerst gepauzeerd in afwachting van de uitwerking van het integraal huisvestingsplan voor het onderwijs.

22. Aanleg en onderhoud toeristische fietsroutes
Inmiddels zijn we gestart met het opstellen van een meerjarig investeringsplan voor fietspaden. Aan de hand daarvan willen we gaan prioriteren welke fietspaden extra onderhoud nodig hebben om ze bijvoorbeeld geschikt te maken voor e-bikes. Op dit moment ramen we dit bedrag zodoende op € p.m.

23. Communicatieadviseur
Er is behoefte aan een structurele formatie-uitbreiding op het cluster communicatie. Dit komt doordat er vanuit de organisatie een steeds groter beroep wordt gedaan op het cluster. Dat is nu al langere tijd opgelost door duurdere externe inhuur. De kosten bedragen € 90.000.

24. Toezicht Wmo/jeugd
Er dient structureel budget van € 25.000 voor toezicht Wmo/jeugd te worden vrijgemaakt vanaf 2023. Voorheen was deze functie binnen de reguliere formatie belegd, maar het is noodzakelijk dat hier meer expertise voor wordt geregeld om aan de wettelijke verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Daarvoor hebben we contacten met een extern bureau die hierin is gespecialiseerd.

25. Cultuurnota 2022-2025
In de cultuurnota is omschreven dat het de wens is om de formatie van de cultuurcoach structureel uit te breiden. Dit kost € 60.000. In 2022 kan deze formatie-uitbreiding echter nog gedekt worden uit de reguliere budgetten.

26. Programma duurzaamheid
Uit het programma duurzaamheid blijkt dat er de komende jaren extra budget nodig is om de doelstellingen te kunnen realiseren. Door de hogere werkdruk in de organisatie voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen is het programma tijdelijk on hold gezet in afwachting van het coalitieakkoord van de nieuwe raad. In de begroting 2023 worden extra middelen voor duurzaamheid integraal afgewogen.

27. Huisvestingssubsidie voor kerncomplexen
De kerncomplexen van de voetbal dienen op basis van het Leefgebied en Buitensport beleid een huisvestingssubsidie te ontvangen voor het beheer en onderhoud van de gebouwen. Hiervoor wordt op dit moment gewerkt aan een berekening. De kosten zijn nog niet bekend.

28. Beheerder website
Binnenkort wordt de nieuwe website van onze gemeente opgeleverd. In de huidige formatie is het beheer van de website niet goed geborgd. De website is ons belangrijkste dienstverleningskanaal. Vanwege de kwaliteit van onze dienstverlening is het van belang om de formatie hiervoor uit te breiden. De kosten zijn € 90.000 per jaar.

29. Coördinator kinderraad, jeugdparticipatie en inclusieve samenleving
De verschillende taken voor de kinderraad, jeugdparticipatie en inclusieve samenleving zijn niet goed structureel belegd in onze organisatie. De wens is om deze taken te bundelen in één functie en hiervoor iemand aan te nemen. De precieze kosten zijn nog niet bekend.

30. Verhoging budget griffie communicatie
Gezien de gewenste doorontwikkeling van de griffie en de raad is het wenselijk en noodzakelijk om extra budget vrij te maken. Hierbij kan gedacht worden aan de

doorontwikkeling van de raadscommunicatie, participatie met de samenleving, ondersteuning en training van de raad.

31. Privatiseren EEC, Buinerveen en Buinen
Op basis van leefgebieden en sport beleid dienen meerdere voetbalclubs van de niet kerncomplexen nog te worden geprivatiseerd. Voordat dat mogelijk is moeten de gebouwen in nette staat worden overgedragen of de verenigingen krijgen middelen om zelf de werkzaamheden uit te voeren. De kosten zijn nog niet precies bekend.

32. Scenario's sporthal De Koel
De raad ontvangt naar aanleiding van het amendement over dit onderwerp op korte termijn een voorstel met de uitwerking van de scenario's 3 t/m 6. Dit voorstel zal tevens een voorkeursscenario bevatten inclusief dekking.

33. Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het meerjarenperspectief van het gemeentelijk vastgoed is in beeld gebracht. Daaruit blijkt dat er structureel te weinig budget is voor al het benodigde onderhoud. Op het moment dat er onvoldoende planmatig onderhoud plaatsvindt ontstaat er achterstallig onderhoud met daarbij risico op vervolgschades en hogere kosten in de toekomst. Tevens hebben we te maken met hoge prijsstijgingen in de bouw. We begroten het bedrag nu op € p.m. De komende tijd wordt het meerjarenperspectief verder uitgewerkt. We komen hier in de begroting 2023 op terug.

34. Hogere kosten verbouwing kleedkamers 2e Exloërmond
Door de gestegen prijzen in de bouw vallen de kosten voor de verbouwing van de kleedkamers in 2e Exloërmond hoger uit dan verwacht. We schatten de extra kosten op € 100.000. Er lopen nog gesprekken met de verenigingen over een definitieve oplossing. Een ander scenario is het realiseren van aparte units voor de Treffers. Ook hiervoor is meer nodig dan de initieel opgenomen € 50.000.